

**ПУБЛІЧНИЙ ЗВІТ
ГОЛОВИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЗА 2021 РІК**

ЗМІСТ

I.	ВІДКРИТІСТЬ І ДОСТУПНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ВЛАДИ	2
	Розгляд звернень громадян	4
	Організаційно-кадрові питання	4
II.	БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ	5
III.	ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ	7
IV.	БЮДЖЕТНА СФЕРА	7
V.	ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ	8
VI.	ЕКОНОМІКА	9
	Промисловість	9
	Інвестиційна діяльність	9
	Зовнішньоекономічна діяльність	10
	Підтримка підприємництва	11
	Надання адміністративних послуг	12
	Інвентаризація державного та комунального майна	12
VII.	АГРАРНИЙ КОМПЛЕКС	12
VIII.	РОЗБУДОВА ІНФРАСТРУКТУРИ	14
	Будівництво та житлові програми	14
	Реалізація проєктів регіонального розвитку	15
	Дорожня інфраструктура	15
IX.	ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ	ГОСПОДАРСТВО, 16
X.	ЕКОЛОГІЯ ТА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ	18
XI.	РИНОК ПРАЦІ	19
XII.	СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА	20
	Соціальний захист населення та пенсійне забезпечення	20
	Соціальний захист учасників АТО/ООС, членів їх родин та внутрішньо переміщених осіб	20
	Соціальний захист дітей та багатодітних родин	21
XIII.	ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ	22
XIV.	ОСВІТА	23
XV.	ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я	25
XVI.	КУЛЬТУРА ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ	26

I. ВІДКРИТІСТЬ І ДОСТУПНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ВЛАДИ

Чернігівська обласна державна адміністрація працює, дотримуючись, зокрема, принципів широкої гласності та публічності, з урахуванням громадської думки.

Облдержадміністрація (ОДА) підтримує та вдосконалює конструктивну співпрацю з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування, засобами масової інформації та громадськістю. Забезпечено принцип відкритості в діяльності обласної державної адміністрації. Жодному ЗМІ не відмовлено в отриманні коментаря посадових осіб обласної державної адміністрації чи участі в заходах, які проводить обласна державна адміністрація.

На офіційному вебсайті обласної державної адміністрації <https://cg.gov.ua/index.php?tp=main> регулярно розміщуються новини щодо діяльності обласної державної адміністрації та її посадових осіб, публікації щодо пріоритетних напрямів державної політики, виконання програм та ініціатив Президента України, реалізації загальнодержавних реформ на території області, євроінтеграційних процесів тощо.

На вебсайті забезпечено оприлюднення всієї інформації, передбаченої Законом України «Про доступ до публічної інформації». У тому числі публікуються тексти актів голови та керівника апарату обласної державної адміністрації.

Щотижня проводяться брифінги керівництва обласної державної адміністрації з найбільш актуальних питань життєдіяльності області з подальшим висвітленням у місцевих ЗМІ.

Підтримується офіційна сторінка обласної державної адміністрації у соціальній мережі «Фейсбук», де оприлюднюються оперативні новини, фото- та відеоматеріали, інфографіка.

Для належного інформування громадськості про діяльність голови обласної державної адміністрації оприлюднено звіт про 100 днів на посаді В'ячеслава Чауса, організовано його участь у тематичному ефірі програми «Суспільне. Головне» філії Національної суспільної телерадіокомпанії України «Чернігівська регіональна дирекція».

Здійснюється системна робота з посилення інформаційної безпеки та протидії негативному впливу інформаційної пропаганди на формування суспільної думки. Триває робота з пошуку шляхів для розширення території покриття сигналу вітчизняних телемовників.

На офіційному вебсайті обласної державної адміністрації, крім інформації про роботу установи та її структурних підрозділів, оприлюднюються матеріали, спрямовані на забезпечення актуального суспільного попиту: фінансового характеру, стосовно субсидій, пільг, інших видів державної допомоги, виконання обласних програм тощо. Функціонує версія сайту для слабозорих. Через портал державних послуг iGov.org.ua забезпечується надання послуг електронного звернення до голови обласної державної адміністрації й онлайн-звернення про захист бізнесу.

Використовуючи такі механізми як консультації з громадськістю, участь

у Громадській раді при обласній державній адміністрації, робочих групах, громадські експертизи і моніторинги, громадські слухання, інформаційні запити обласна державна адміністрація взаємодіє з громадянським суспільством.

В області проводилися консультації з громадськістю щодо проєктів нормативно-правових актів із суспільно-важливих питань, проєктів обласних програм та звітів про їх виконання.

Так, у рамках консультацій з громадськістю розглянуто 116 проєктів рішень та проведено 119 заходів, з них: п'ять засідань за «круглим столом» та зустрічей з представниками інститутів громадянського суспільства, 103 електронні консультації, зокрема щодо 19 проєктів розпоряджень голови облдержадміністрації, 30 проєктів обласних програм та змін до них, 38 проєктів звітів про виконання у 2020 році обласних програм.

Налагоджена співпраця Громадської ради при обласній державній адміністрації з керівництвом ОДА. Питання, які мають важливе суспільне значення, представники Громадської ради обговорювали з головою обласної державної адміністрації.

Проєкти рішень, які проходять процедуру громадського обговорення, тижневі плани роботи та анонси заходів обласної державної адміністрації, інформація, що має суспільний інтерес, надсилається представникам Громадської ради при обласній державній адміністрації.

Представники інститутів громадянського суспільства входять до складу консультативно-дорадчих органів ОДА, її структурних підрозділів, зокрема голова Громадської ради при ОДА включений до складу Колегії облдержадміністрації, а голови комітетів – до складу консультативно-дорадчих органів ОДА, колегій її структурних підрозділів.

З нагоди відзначення державних та професійних свят, ювілейних дат, заходів зі збереження національної пам'яті проведено близько 100 заходів, до організації та проведення яких долучалися представники інститутів громадянського суспільства.

На щотижневих брифінгах та пресконференціях в ОДА за участю керівників області, представників територіальних органів ЦОВВ, громадськості забезпечено реалізацію державної політики в області та хід суспільно-політичних процесів (проведено 80 медіазаходів). Організовано 25 виїзних пресурів.

Інформаційною підтримкою забезпечено більше 240 заходів обласного та місцевого рівнів, 30 – всеукраїнського.

В області реалізовано понад 20 інформаційних кампаній, у тому числі із поширенням соціальної реклами на білбордах та сітілайтах.

Налагоджена співпраця з територіальними громадами в інформаційній сфері (проводились навчальні семінари, здійснювалося постійне взаємоінформування та консультування, надавалася допомога у веденні офіційних вебсайтів територіальних громад).

Розгляд звернень громадян

За 2021 рік на адресу обласної державної адміністрації надійшло 12935 письмових звернень громадян, що на 1066 більше, ніж у 2020 році. На особистий прийом звернулись 53 мешканця області (47 у 2020 році).

Усього у зверненнях було порушено 12980 питань, серед яких найбільш актуальні: питання комунального господарства (36 %) та соціального захисту (29 %). У порівнянні з 2020 роком спостерігається зменшення на 25 % звернень стосовно питань охорони здоров'я (7 % від загальної кількості). 4 % звернень стосувалось питань аграрної політики і земельних відносин; 3 % – транспорту і зв'язку; 2 % – регіональної політики та будівництва, 1,5 % – екології та природних ресурсів; 1,3 % – праці і заробітної плати; 1,2 % – освіти; 1 % – забезпечення дотримання законності та охорони правопорядку, реалізації прав і свобод громадян; 1 % – культури та культурної спадщини; 13 % – решта питань.

Від державної установи «Урядовий контактний центр» упродовж 2021 року надійшли 22 першочергові звернення щодо загрози життю та здоров'ю, які невідкладно були вирішені.

Забезпечувалося оперативне опрацювання та реагування на звернення громадян, які надходять від Всеукраїнського контакт-центру МОЗ з протидії поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. За 2021 рік надійшло 4569 звернень.

На «гарячу» телефонну лінію голови облдержадміністрації у звітному періоді надійшло 632 звернення, частіше звертались мешканці міста Чернігова, Ніжинського та Чернігівського районів.

Отримано 104 колективні звернення (159 у 2020 році). Повторних надійшло 298 звернень (220 у 2020 році). Підставою для їх подання переважно була незгода з прийнятим рішенням за результатами розгляду попередніх звернень.

На офіційному вебсайті ОДА функціонує рубрика «Звернення громадян», де можна отримати повну інформацію та відповіді на актуальні питання щодо звернень громадян <https://cg.gov.ua/index.php?id=27440&tp=1>.

Організаційно-кадрові питання

Станом на 01.02.2022 штатна чисельність обласної та районних державних адміністрацій – 1350 одиниць, з них державних службовців – 1176 (облдержадміністрації – 669, з них державних службовців – 535; райдержадміністрацій – 681, з них державних службовців – 641).

Кадровий потенціал обласної та районних державних адміністрацій фактично формували 1172 працівника (з них 1020 державних службовців), зокрема: апарату облдержадміністрації – 90, структурних підрозділів облдержадміністрації – 470 та райдержадміністрацій – 612 осіб. Вакантних посад – 183 штатні одиниці, зокрема в обласній державній адміністрації – 114 та в районних державних адміністраціях – 69.

Упродовж січня – квітня 2021 року обласною державною адміністрацією проведена робота щодо реорганізації 17 районних державних адміністрацій,

що припинилися шляхом приєднання до 5 районних державних адміністрацій (Корюківської, Ніжинської, Новгород-Сіверської, Прилуцької, Чернігівської), що розташовані в адміністративних центрах районів та зареєстровані як юридичні особи публічного права.

Конкурсною комісією обласної державної адміністрації упродовж 2021 року було проведено 36 конкурсів на зайняття вакантних посад державної служби категорії «Б» і «В» в апараті, структурних підрозділах обласної державної адміністрації без статусу юридичної особи та на посади керівників структурних підрозділів обласної державної адміністрації. Структурними підрозділами обласної державної адміністрації проведено 117 конкурсів, районними державними адміністраціями – 197. За їх результатами в обласній державній адміністрації на посади державної служби категорії «Б» і «В» призначено 118 державних службовців, в районних державних адміністраціях – 133.

З метою погодження на керівні посади в обласній та районних державних адміністраціях компетентних, ініціативних працівників, які здатні за своїми діловими та моральними якостями забезпечити доручену ділянку роботи, за рішенням голови обласної державної адміністрації утворена Кадрова комісія.

Для перевірки роботи структурних підрозділів обласної державної адміністрації повноцінно працює відділ Внутрішнього аудиту. Протягом 2021 року проведено аудит Департаментів: сім'ї, молоді та спорту, екології та природних ресурсів; Управлінь: охорони здоров'я, капітального будівництва. За результатами аудиту внесено на розгляд голови обласної державної адміністрації рекомендації щодо покращення ефективності діяльності структурних підрозділів у сфері реалізації окремих бюджетних програм та функціонування системи внутрішнього контролю.

У 2021 році із 73 державних службовців апарату облдержадміністрації пройшли навчання за професійною програмою 25 осіб, за короткостроковими програмами – 73 особи та шляхом самоосвіти – 60; із 378 державних службовців структурних підрозділів облдержадміністрації 109 пройшли навчання за професійною програмою, 306 – за короткостроковими програмами та 293 – шляхом самоосвіти; з 580 державних службовців райдержадміністрацій 161 пройшли навчання за професійною програмою, 883 – за короткостроковими програмами та 379 – шляхом самоосвіти.

За поданням голови облдержадміністрації на розгляд обласної ради внесено 76 питань (проектів рішень) <http://surl.li/bjhbw>, прийнято 34 регіональні цільові програми та внесено зміни до 28 чинних <https://cg.gov.ua/index.php?id=15239&tp=1>.

II. БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

Робота органів влади та місцевого самоврядування області у 2021 році відбувалася в умовах зростання напруги на кордоні України та провокативних дій з боку Російської Федерації.

Прийняття у 2021 році Закону України «Про основи національного спротиву» визначило напрямки забезпечення подальших першочергових

заходів щодо забезпечення безпеки регіону. За ініціативи облдержадміністрації рішенням обласної ради у 2021 році затверджено Програму впровадження пілотного проєкту з організації територіальної оборони Чернігівської області на 2021 – 2022 роки. Видатки за Програмою були спрямовані на матеріально-технічне забезпечення та проведення відновлювальних робіт визначених місць формування підрозділів територіальної оборони Збройних Сил України на території області.

За рахунок місцевих бюджетів заходи територіальної оборони минулого року профінансовані в розмірі понад **1,3 млн гривень**.

Проводилась робота щодо вдосконалення територіальної оборони області. У кожному районі **створено загони територіальної оборони**.

У плановому порядку проведено 8 штабних тренувань зони та районів територіальної оборони. Організовано підготовку військовозобов'язаних, призначених для доукомплектування підрозділів територіальної оборони.

З 12 по 26 травня 2021 року в області проведено навчальні збори підрозділів 119 -ї бригади територіальної оборони, до яких було залучено понад **1,8 тис. осіб**.

Обласна державна адміністрація спільно з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування продовжила шефство над з'єднаннями, військовими частинами, установами та організаціями Збройних Сил України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України. Була приділена значна увага поліпшенню матеріально-технічного забезпечення військових частин, що дислокуються на території області, військовозобов'язаних, призваних за мобілізацією, та добровольців, які беруть участь в операції Об'єднаних сил. У 2021 році надано шефську допомогу військовим частинам в обсязі близько **1 млн гривень**.

Завдяки поєднанню зусиль органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та волонтерів вдається вирішувати й багато питань щодо соціального захисту учасників АТО/ООС та членів їх родин.

Для оперативності реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій та забезпечення цивільного захисту населення значна увага була приділена безперервному функціонуванню та експлуатаційно-технічному обслуговуванню системи оповіщення. Наразі регіональна автоматизована система централізованого оповіщення знаходиться у справному стані і готова виконувати функції за призначенням.

Упродовж 2021 року матеріально-технічних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру та їх наслідків накопичено в розмірі **17,4 млн гривень** (за рахунок коштів обласного бюджету – 153,7 тис. гривень, місцевих бюджетів – 945,9 тис. гривень, підприємств – 16,3 млн гривень).

Вживалися заходи щодо поліпшення організації пожежогасіння у сільській місцевості – створено 3 підрозділи місцевої пожежної охорони в селах Бирине, Блестова, Чайкине Новгород-Сіверської територіальної громади. На 2022 рік заплановано створення ще 9 підрозділів МПО.

III. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ

Уже другий рік Чернігівська область, як і країна в цілому, функціонує за новим адміністративно-територіальним устроєм. На території області розташовані 5 районів (раніше – 22) та 57 територіальних громад (16 міських, 17 сільських, 24 селищних). У Корюківському районі – 5 громад, Ніжинському – 17, Новгород-Сіверському – 4, Прилуцькому – 11, Чернігівському – 20.

Обласна державна адміністрація налагодила ефективну співпрацю з усіма громадами області.

Для злагодженої роботи, обговорення та вирішення актуальних проблем розвитку громад у вересні 2021 року створено Раду територіальних громад області (співголовами є голова обласної державної адміністрації та голова обласної ради). Члени Ради – голови всіх громад, а також голови райдержадміністрацій. До роботи цього дорадчого органу залучаються як керівники структурних підрозділів облдержадміністрації, так і представники органів виконавчої влади, підприємств, установ та інших організацій. У складі Ради створені Комітети, які профільно опрацьовують питання окремих сфер – фінансів, медицини, освіти, безпеки тощо. Також ініційовано спілкування з очільниками громад та райдержадміністрацій у спільному чаті, де оперативно обговорюються актуальні питання та проблеми соціально-економічного розвитку громад.

Проведено 3 засідання Ради територіальних громад області, на яких розглянуто питання територіальної оборони, тарифної політики, складання бюджетів територіальних громад, державної підтримки і якості підготовки та реалізації проєктів регіонального розвитку, проблемні питання фінансування закладів соціальної сфери тощо.

Інформація за посиланням: <https://www.cg.gov.ua/index.php?id=37297&tp=1>

IV. БЮДЖЕТНА СФЕРА

До бюджетів усіх рівнів упродовж 2021 року надійшло **19,4 млрд грн**, що на 1 млрд грн (на 5,4 %) більше, ніж у 2020 році.

До загального фонду державного бюджету надходження склали **10,85 млрд грн**, що на 1,995 млрд грн, або на 22,5 % більше порівняно з попереднім роком.

Доходи місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) виконані у розмірі **8,2 млрд грн**, що склало 101,2 % до річного плану. У порівнянні з 2020 роком доходи **збільшилися майже на 1,2 млрд грн**, або на 16,8 %.

Упродовж 2021 року від проведення заходів з детінізації економіки, перегляду ставок за оренду землі і комунального майна, активізації роботи з ліквідації заборгованості зі сплати податків та зборів, а також інших заходів, спрямованих на нарощування власної доходної бази, місцеві бюджети Чернігівщини додатково отримали надходжень у сумі **87,1 млн гривень**. Економічний ефект за видатками склав **113,9 млн гривень**.

Першочерговим і водночас проблемним питанням у 2021 році, як і в попередні роки, було забезпечення своєчасної виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ.

У 2021 році на виплату заробітної плати працівникам установ бюджетної сфери спрямовано **7,2 млрд грн**, що на 11,5 % більше відповідних видатків 2020 року.

Для зменшення дефіциту коштів на видатки з оплати праці та енергоносіїв вишукувалися власні фінансові резерви. На ці потреби розподілені вільні залишки коштів місцевих бюджетів та кошти, отримані від перевиконання доходної частини цих бюджетів (усього в розмірі 601,8 млн гривень).

Капітальні видатки (*видатки розвитку за рахунок власних доходів місцевих бюджетів та субвенцій з державного бюджету капітального характеру*) зведеного бюджету області у 2021 році склали понад **1,5 млрд гривень**.

Були надані пропозиції центральним органам виконавчої влади та народним депутатам України щодо внесення змін до законодавства з метою покращання фінансового становища місцевих бюджетів області.

Так, відповідно до звернень обласної державної адміністрації розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 № 1629-р окремим місцевим бюджетам області у 2021 році збільшено обсяги освітньої субвенції шляхом перерозподілу невикористаних обсягів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» та на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» у загальній сумі **16,3 млн гривень**. Це дало можливість своєчасно виплатити заробітну плату педагогічним працівникам закладів освіти. Станом на 01.01.2022 заборгованості за рахунок освітньої субвенції не допущено. У місцевих бюджетах області залишалася непогашеною прострочена заборгованість із виплати заробітної плати лише 1,8 млн грн (0,3 % місячного фонду оплати праці).

V. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ

Ефективне витрачання бюджетних коштів є важливою складовою діяльності держави.

За дорученням голови обласної державної адміністрації здійснюється щотижневий моніторинг закупівель структурними підрозділами облдержадміністрації та підпорядкованими їм комунальними підприємствами та організаціями.

За даними системи ProZorro, упродовж 2021 року 879 розпорядників бюджетних коштів, що здійснюють діяльність на території області (як підпорядкованих, так і не підпорядкованих облдержадміністрації), провели 185,4 тис. процедур закупівель. Економія бюджетних коштів склала **822,3 млн грн**, або 10,6 %. Середня кількість учасників на одні торги становила 1,97.

Структурними підрозділами облдержадміністрації та підпорядкованими ним установами, закладами, підприємствами протягом 2021 року проведено

понад 28,1 тис. закупівель. Економія бюджетних коштів склала **124,4 млн грн**, або 12,5 %. Середня кількість учасників на одні торги становила 2,05.

VI. ЕКОНОМІКА

Промисловість

За підсумками 2021 року індекс промислової продукції склав 97,6 %.

Більшість галузей переробної промисловості досягла позитивної динаміки. Зокрема, приріст випуску продукції відбувся на підприємствах машинобудування (+41,7 %), металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів (+10,5 %) (у тому числі за рахунок співпраці з підприємствами військово-промислового комплексу країни), з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (+10,7 %).

Реалізація в області Програми Президента України «Велике будівництво» вплинула на зростання обсягів виробництва неметалевої мінеральної продукції (+5,2 %), насамперед, виробів із бетону та цементу.

Разом з тим, проти 2020 року знизився індекс виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів на 7,6 %, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 2,3 %. Не вийшли на рівень попереднього року підприємства харчової галузі (-6,7 %), хімічної (-17 %) та легкої промисловості (-16,9 %).

З метою диверсифікації виробництва за сприяння обласної державної адміністрації на базі Національного університету «Чернігівська політехніка» створено **«Індустріальний кластер Чернігівської області»**.

Ініційовано створення технологічного парку оборонної спрямованості на території Чернігівської області із залученням Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки та підприємств оборонно-промислового комплексу. Складова технопарку – випробувальна база, тобто полігони, аеродром, лабораторії тощо. Зазначена ініціатива знайшла розуміння у Головнокомандуючого Збройних Сил України.

Для активізації інноваційної діяльності, популяризації та просування на ринок інноваційних розробок проведено конкурс «Chernihiv Innovation Challenge». За результатами конкурсу сформовано каталог конкурсних робіт, який поширювався серед бізнесових кіл.

Інвестиційна діяльність

За 9 місяців 2021 року підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно **4,2 млрд грн** капітальних інвестицій, що на 5,7 % більше минулорічного періоду. Загалом у 2021 році реалізовано понад 30 основних інвестиційних проєктів, супровід яких здійснювався органами виконавчої влади (14 – у сільському господарстві, 10 – у промисловому комплексі, 4 – в альтернативній енергетиці, по одному – в туристичному комплексі; транспорті й логістиці; діяльності у сфері спорту, організації відпочинку та розваг).

Суттєво зросли обсяги прямих інвестицій (інструменти участі в капіталі): за 9 місяців 2021 року в економіку області надійшло понад **75 млн дол. США** (+16,9% до початку 2021 року) іноземних інвестицій, а їх загальний обсяг склав **523,5 млн дол. США**. Збільшення відбулося, насамперед, за рахунок залучених прямих інвестицій зі Сполученого Королівства Великої Британії, Північної Ірландії, Кіпру, Польщі та Китаю.

Розпочалась реалізація проектів регіонального розвитку – переможців конкурсу Секторальної підтримки ЄС. Таких проектів в області реалізується 6 на загальну суму **76,2 млн грн**, з яких 56,5 млн грн – кошти державного бюджету, отримані від ЄС:

- AGRONUB Chernihiv Region (виконавець – Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації);
- EXPORT AID підтримка експортної діяльності (виконавець – Департамент економічного розвитку облдержадміністрації);
- «Підвищення туристичної привабливості м. Новгород-Сіверський Чернігівської області» (виконавець – Новгород-Сіверська міська рада);
- Чернігівське князівство від тисячолітньої історії до сучасної туристичної промоції (виконавець – Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації);
- Навчально-практичний центр інноваційних технологій в лісогосподарській галузі – нова якість фахівців лісового господарства (виконавець - Управління освіти і науки облдержадміністрації);
- Розвиток хаб-системи підтримки підприємництва, інновацій та стартапів у Чернігівській області (виконавець – Агенція регіонального розвитку Чернігівської області).

Започатковано співпрацю з Державною службою геології та надр України. Під час робочої зустрічі з керівництвом служби було презентовано геологічно-інвестиційний потенціал Чернігівського регіону. Як результат – **початок співпраці з територіальними громадами області (Борзнянською, Кіптівською, Менською та Олишівською)** у напрямку дослідження інвестиційних перспектив геологічного потенціалу громад.

Активно впроваджувалися інтерактивні інструменти підтримки інвестиційної діяльності: Інтерактивна інвестиційна карта Чернігівської області https://economy.cg.gov.ua/maps_ua/map.php, англomовний інвестиційний паспорт області «Invest in Chernihiv region» <https://drive.google.com/file/d/1jEa5xyGzpCsQWbTZgTmJWBtuOcGfxVbh/view>, «Кабінет для інвестора» з онлайн-формою зворотного зв'язку <https://www.chernihiv-oblast.gov.ua/user/>.

Зовнішньоекономічна діяльність

З метою підвищення конкурентоспроможності регіону, зміцнення його ресурсного потенціалу та просування експорту на зовнішні ринки у жовтні 2021 року проведено Форум інвестицій та експорту «Чернігівщина – країни Балтії. Регіональний вимір». Захід зібрав близько 100 учасників в офлайн і 50 учасників в онлайн форматах, у тому числі підприємства-експортери,

громади області. В роботі Форуму взяли участь високопосадовці та представники ділових кіл країн Балтії.

Активно розвивалась міжрегіональна співпраця. Підписано Угоду про співробітництво між Чернігівською облдержадміністрацією України та Тренчинським самоврядним краєм Словацької Республіки.

З метою налагодження та розвитку співробітництва з іноземними країнами, презентації експортного та інвестиційного потенціалу області проведені зустрічі керівництва облдержадміністрації, представників бізнесових кіл з представниками посольств та делегаціями з таких країн як Хорватія, Турецька Республіка, Соціалістична Республіка В'єтнам, Республіка Польща, США, Північна Македонія.

Для налагодження торговельно-економічного співробітництва та представлення підприємств області на міжнародних ринках збуту проведено зустрічі експортерів Чернігівщини з Посольствами України в США та Японії.

У рамках проєкту «Export AID» розпочато роботу зі створення «ONLINE EXPO» – платформи для проведення віртуальних промоційних заходів та виставок продукції місцевих виробників.

Підприємства Чернігівщини здійснювали зовнішньоторговельні операції з партнерами зі **130 країн світу**.

За підсумками 11 місяців 2021 року **обсяг експорту товарів збільшився на 30,9 %** та становив **1,03 млрд дол. США**, імпорту – **на 35,4 % (426,1 млн дол. США)**. Досягнуто рекордне для області позитивне сальдо зовнішньої торгівлі – **605,9 млн дол. США**.

Основним партнером області в зовнішньоторговельній діяльності залишаються країни Євросоюзу, до яких підприємства області постачають **36,6 %** обласного експорту. Експорт до країн ЄС становив **377,4 млн дол. США (+37 % до січня – листопада 2020 року)**.

За темпами зростання експорту Чернігівська область посіла 11 місце серед регіонів України.

Підтримка підприємництва

Протягом 2021 року взято на облік понад 7 тис. суб'єктів підприємництва, з них 864 – юридичні особи, 6266 – фізичні особи-підприємці (що, відповідно, на 12,4 % та 36,6 % більше, ніж кількість тих, які припинили діяльність).

Забезпечено зростання надходжень до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва порівняно з 2020 роком **на 18,3 % до 3,5 млрд грн**, що складає майже половину (47,3 %) від усіх податкових надходжень, які контролюються Державною податковою службою в області.

У рамках обласної Програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2021 – 2027 роки забезпечено фінансово-кредитну підтримку підприємницьких проєктів у сумі **3 млн гривень**.

Підприємці Чернігівської області скористались державною програмою 5-7-9 % – укладено договорів на суму **2,9 млрд гривень**.

З метою розвитку регіональної інфраструктури, підтримки підприємництва в регіоні реалізується проєкт «Розвиток хаб-системи підтримки підприємництва, інновацій та стартапів в Чернігівській області» за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу. На меті – розвиток Центру підтримки підприємництва, інновацій та стартапів Чернігівської області та створення мережі центрів підтримки підприємництва в районах. На базі Центру (Business Hub Chernihiv Region) протягом року організовано проведення двох інкубаційних програм розвитку підприємницької діяльності та навчальної програми «Бізнес-акселератор».

Надання адміністративних послуг

Завершено процес трансформації центрів надання адміністративних послуг райдержадміністрацій у центри надання адміністративних послуг територіальних громад.

У 2021 році розпочали діяльність 14 ЦНАПів, у тому числі 7 трансформованих. Наразі в області функціонують 34 ЦНАПи органів місцевого самоврядування. В Іванівській сільській територіальній громаді відкрито перший в області центр з позначенням «Дія. Центр».

У решті громад (23) ЦНАПи будуть відкриті упродовж 2022 – 2023 років.

У 2021 році 6 громад Чернігівської області (Дмитрівська, Ніжинська, Куликівська, Менська, Іванівська, Бобровицька) отримали субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг на суму **1,6 млн гривень**.

Системно проводиться робота з розширення кількості послуг та якості їх надання. На 55,3 % (до 980,8 тисяч) зросла кількість послуг, які були надані через ЦНАПи. Наразі більше 220 видів послуг надається в регіональному ЦНАПі, та від 50 до 173 – в інших.

Інвентаризація державного та комунального майна

У 2021 році при облдержадміністрації створена комісія з інвентаризації земель водного та лісового фондів, водних об'єктів, лісових ресурсів, об'єктів державної та комунальної власності.

За результатами роботи проведена інвентаризація об'єктів державної власності, які знаходяться у сфері управління структурних підрозділів облдержадміністрації і райдержадміністрацій (814 одиниць майна, в тому числі 764 дороги) та об'єктів комунальної власності територіальних громад області (20 тисяч об'єктів).

Проведена інвентаризація земель загальною площею 14 тис. га, водних об'єктів (2601 площинний, 265 лінійних).

VII. АГРАРНИЙ КОМПЛЕКС

За 2021 рік в області вироблено валової продукції сільського господарства всіма категоріями господарств на суму майже **3,3 млрд грн – на 102,4 % більше**, ніж у 2020 році (у тому числі сільськогосподарськими

підприємствами – **27,6 млрд грн** – 104,4 %). Питома вага області в державі по цьому показнику – 4,7 %.

Область вперше в історії пододала **шестимільйонну** позначку зі збирання зернових та зернобобових культур. Намолочено **6,3 млн тонн** зернових та зернобобових культур (+900 тис. тонн до рівня 2020 року). Рівень урожайності – **75 ц/га** (+9,4 ц/га до 2020 року).

По чисельності поголів'я великої рогатої худоби (91,7 тис. гол.), у тому числі корів (39,6 тис. гол.), у сільськогосподарських підприємствах серед регіонів України область займає 3 місце, по виробництву молока (244,4 тис. тонн) – 4 місце.

У 2021 році проводилось будівництво та реконструкція 39 об'єктів виробничої інфраструктури аграрного комплексу області, сума інвестицій – **1,4 млрд гривень**. При цьому заплановано створити 297 робочих місць.

Станом на 01.01.2022 завершено будівництво/реконструкцію 18 об'єктів на загальну суму інвестицій **443,6 млн грн** (створено 100 робочих місць).

У 2021 році обсяг підтримки з державного бюджету аграріям області склав майже **165,3 млн гривень**. Кошти було спрямовано:

- на підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів – 52,09 млн грн;

- на підтримку розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції – 46,61 млн грн;

- на часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва – 50,21 млн грн;

- на підтримку розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними – 0,41 млн грн;

- на підтримку сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь – 6,76 млн грн;

- на підтримку розвитку фермерських господарств – 7,31 млн грн;

- на кредити фермерським господарствам – 1,83 млн грн;

- на додаткову фінансову підтримку через механізм доплати на користь застрахованих осіб – членів/голови сімейного фермерського господарства ЄСВ – 76,4 тис. гривень.

Продовжила стабільно зростати оплата праці у сільському господарстві області: станом на 01.01.2022 склала 12880 грн (+15,9 % до аналогічної дати попереднього року) та перевищила середньоукраїнський показник по галузі на 1147 грн (+9,8 %).

У процесі проведення земельної реформи в Україні та із набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення», яким знято мораторій на відчуження сільськогосподарських земель, станом на 01.01.2022 в області укладено 3191 правочин на загальну площу 6825 га вартістю 77 млн грн, що становить 2,5 % від загальнодержавного показника. Медіанна ціна 1 га землі сільськогосподарського призначення – 19274 гривні.

Наразі за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу (14,6 млн гривень), здійснюється реалізація **проєкту AGROHUB Chernihiv Region** – створення акселератора для вже працюючих сільгоспвиробників та інкубатора для тих, хто бажає розпочати власну.

У рамках реалізації обласних програм у 2021 році племінними та високопродуктивними тваринами забезпечено 11 багатодітних родин (на це спрямовано 450 тис. грн), 6 виробників екологічно чистої продукції отримали компенсацію витрат за проведення сертифікації на загальну суму 256,9 тис. гривень.

З метою забезпечення захисту прав землевласників, захисту бізнесу від рейдерських захоплень землі чи урожаю та попередження негативного впливу зазначених протиправних дій на стан суспільно-політичної ситуації в області відновлено роботу *Оперативного штабу з питань захисту прав землевласників та представників аграрного бізнесу*.

На прохання фермерських господарств у 2021 році активізовано діяльність *Робочої групи з вирішення проблемних питань, пов'язаних з реєстрацією податкових накладних (розрахунків коригувань) в Єдиному реєстрі податкових накладних, зупиненням, відмовою в їх реєстрації сільськогосподарським товаровиробникам (фермерським господарствам тощо) Чернігівської області*.

VIII. РОЗБУДОВА ІНФРАСТРУКТУРИ

Будівництво та житлові програми

Обсяг виконаних будівельних робіт підприємствами області за 2021 рік – 2,7 млрд гривень, до попереднього року індекс склав 93,4 %.

У січні – вересні 2021 року в експлуатацію введено 82 тис. м² нового житла, що на 7 % більше, ніж у відповідному періоді 2020 року.

У рамках обласної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» за 2021 рік укладено 81 угоду на суму майже **12 млн грн** (будівництво житла – 2 договори; реконструкція – 9; капітальний ремонт – 10; придбання житла – 22; інженерне облаштування – 4; розвиток особистого селянського господарства – 34). Також позичальниками введено в експлуатацію 30 індивідуальних житлових будинків загальною площею 2,4 тис. м².

За Програмою підтримки житлового кредитування молоді з бюджетів усіх рівнів використано **6 млн грн**, укладено 8 угод. За рахунок статутного капіталу використано 1,4 млн грн на 3 квартири.

За програмою «Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» використано **110,3 тис. гривень**; на компенсацію процентних ставок за договорами, укладеними в рамках реалізації програми здешевлення вартості іпотечних кредитів, – **612 тис. гривень**; за програмою «Надання пільгового довгострокового державного кредиту внутрішньо переміщеним особам, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам

проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла» придбано 1 квартиру.

Реалізація проєктів регіонального розвитку

На реалізацію проєктів соціальної сфери та розвиток інфраструктури, у тому числі дорожньої, у 2021 році сумарно спрямовано **більше 5,6 мільярда гривень**.

Зокрема, використано 64,9 млн грн коштів державного фонду регіонального розвитку, 131,8 млн грн – субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, 77,7 млн грн – субвенції на реалізацію інфраструктурних проєктів та розвиток об'єктів соціально-культурної сфери.

У сфері охорони здоров'я 48,1 млн гривень витрачено на підтримку окремих закладів, зокрема закупівлю та встановлення кисневого обладнання для боротьби з пандемією коронавірусу, 6,5 млн грн – на сільські амбулаторії.

У сфері освіти 26,5 млн грн надійшло на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів», 27,4 млн грн – «Нова українська школа», на 10,9 млн грн закуплено 12 шкільних автобусів. На 22,9 млн гривень придбані ноутбуки для вчителів. 4,6 млн грн витрачено на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної освіти.

На реалізацію заходів щодо підвищення доступності широкосмугового доступу до Інтернету в сільській місцевості спрямовано 32,9 млн грн відповідної субвенції.

На реалізацію заходів з енергоефективності в житловому секторі витрачено 13 млн грн за Урядовою програмою «Теплий дім», ще 6,3 млн грн за програмою Фонду енергоефективності «Енергодім» (на термомодернізацію будинків ОСББ).

У рамках Програми Президента України «Велике будівництво» у 2021 році було побудовано та реконструйовано 19 об'єктів. Зокрема, у сфері охорони здоров'я – отоларингологічне відділення Чернігівської обласної лікарні, 6 приймальних відділень (у містах Бахмач, Бобровиця, Ніжин, Новгород-Сіверський, Прилуки, селищі Козелець), 6 амбулаторій (у селищі Олишівка, селах Журавка, Іванівка, Киїнка, Стольне, Халявин), у спортивній сфері – 2 стадіони (у містах Борзна та Носівка), у сфері освіти та культури – дитячий садок у с. Кіпті, Чернігівський обласний філармонійний центр, парк «Дитинець» у м. Чернігів, встановлено найвищий в області флагшток для Державного прапора у м. Батурин.

Дорожня інфраструктура

У 2021 році в області проведено ремонтні роботи на понад 363 кілометрах доріг.

Зокрема, відремонтовано поточним середнім та капітальним ремонтом, а також забезпечено експлуатаційне утримання **239 км доріг державного значення**. Використано коштів державного бюджету на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт – майже 2,1 млрд грн, на поточний

середній ремонт – 1,66 млрд грн, на експлуатаційне утримання – 373,8 млн гривень.

Загальна протяжність відремонтованих ділянок доріг **загального користування місцевого значення** склала **114,16 кілометра** (у 2020 році – 111,8 км). Освоєно **972,6 млн грн** державної субвенції на 2021 рік, що на 277,4 млн грн більше, ніж у 2020 році.

Вдалося досягти позитивної динаміки у реалізації проєктів з ремонту ділянок вулиць і доріг комунальної власності на засадах співфінансування з місцевих бюджетів. Загальна протяжність відремонтованих ділянок **вулиць і доріг комунальної власності в області** у 2021 році склала близько 9,9 кілометра (+0,9 км до 2020 року) (з них у м. Чернігів – 4,5 кілометра). Фінансування з державного бюджету – 32,6 млн гривень, кошти співфінансування з місцевих бюджетів – 2,9 млн гривень.

Позитивна динаміка і щодо **експлуатаційного утримання доріг загального користування місцевого значення**: у 2021 році аварійний ремонт проведено на 305,8 тис. м², що на 35,9 тис. м² більше, ніж у 2020 році.

Оновлено та збудовано **23 мости**.

ІХ. ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО, ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ

Міністерством розвитку громад та територій України дано високу оцінку рівня технічної готовності об'єктів підприємств паливно-енергетичного комплексу, житлово-комунального господарства та бюджетної сфери області до роботи в осінньо-зимовий період 2021/22 року. Чернігівська область була серед лідерів із забезпечення стовідсоткового початку опалювального періоду у будівлях житлового фонду.

В області забезпечено стовідсоткове укладення договорів для забезпечення природним газом за пільговою ціною (*16,6 тис. грн з ПДВ за 1 тис.куб.м*). Укладено 224 договори 638 бюджетними закладами і установами, що фінансуються з бюджетів усіх рівнів.

Обласною державною адміністрацією підготовлено та надано Мінрегіону пакет документів для відшкодування з державного бюджету заборгованості з різниці в тарифах. Як результат – теплопостачальним підприємствам області зменшено борги за спожитий природний газ перед НАК «Нафтогаз України» **на 268,1 млн грн**:

АТ «ОБЛТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО» – на 215,2 млн грн;

ТОВ «НіжинТеплоМережі» – на 30,6 млн грн;

КП «Прилукитепловодопостачання» – на 15,6 млн грн;

ПП «Спеціальна Енергетична Компанія» – на 6,7 млн гривень.

Обласною державною адміністрацією проводилась робота з органами місцевого самоврядування в частині недопущення застосування до населення тарифів на послуги з постачання теплової енергії, постачання гарячої води більших, ніж ті, що застосовувалися в опалювальному періоді 2020/21 року. Рішення про застосування до населення тарифів на рівні опалювального періоду 2020/21 року прийнято практично всіма органами місцевого самоврядування області.

Затверджено обласну Програму «Питна вода Чернігівської області на 2022 – 2026 роки», якою передбачено будівництво свердловин у 95 сільських та селищних населених пунктах області, що забезпечить якісною питною водою 77 тис. осіб, які проживають на цих територіях. Обсяг фінансування програми – 95 млн грн (кошти обласного бюджету – 57 млн грн, територіальних громад – 38 млн гривень).

Чернігівщина в лідерах за кількістю поданих заявок до Фонду енергоефективності на участь в Урядовій Програмі «Енергодім». 35 ОСББ подали 37 заявок на участь у програмі Фонду. 8 ОСББ завершили роботи з термомодернізації своїх будинків, 11 – розпочали реалізацію проектів. Обсяг залучених інвестицій – **близько 37,2 млн грн** (кредитні кошти та власні кошти співмешканців).

Крім того, з обласного бюджету спрямовано більше **279,5 тис. грн** на компенсацію частини відсоткової ставки по «теплих кредитах» позичальникам.

У **226** установах охорони здоров'я, освіти, культури та соцзахисту **40** населених пунктів області впроваджувались заходи з енергоефективності.

Замінено 4 тис. м² віконних та дверних конструкцій на енергозберігаючі, утеплено 9 тис. м² фасадів та 2,5 тис. м² дахів, облаштовано 11 індивідуальних теплових пунктів, встановлено майже 6 тис. енергозберігаючих світлоточок внутрішнього освітлення, реконструйовано 19 км мереж вуличного освітлення.

Обсяг залучених коштів в енергозбереження бюджетних установ – **90,5 млн гривень**. Орієнтовний обсяг економії енергоресурсів – понад тисячу МВт, що в грошовому еквіваленті становить близько 4 млн грн щорічно.

Порівняно з 2020 роком на 8,4 МВт зросла потужність об'єктів енергетики, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел, за рахунок введення в експлуатацію нових СЕС населенням у приватному секторі та приватними підприємствами (+5,2 МВт), а також збільшенням потужностей біогазових установок (+3,2 МВт). Обсяг відпущеної в мережу електроенергії всіма об'єктами «зеленої» електроенергетики за 2021 рік становить майже 82 млн кВт/год, або 12 % від загального обсягу виробленої електроенергії в регіоні.

У рамках реалізації Інтернет-субвенції у 2021 році здійснено підключення до оптичного Інтернету **888** закладів соціальної інфраструктури, розташованих у сільській місцевості, де жоден із операторів та/або провайдерів телекомунікацій не здійснює діяльність з використанням волоконно-оптичних технологій.

З огляду на пріоритети Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, в частині забезпечення наявним якісним рухомим (мобільним) зв'язком та мобільним Інтернетом між обласною державною адміністрацією та ТОВ «ЛАЙФСЕЛЛ» підписано Меморандум про взаєморозуміння. Загальна мета Меморандуму – покращення стану мобільного зв'язку, забезпечення покриття території області швидкісним Інтернетом

(у тому числі соціальних об'єктів, автомобільних доріг, туристичних об'єктів та інше).

За інформацією Міністерства цифрової трансформації України, охоплення території області системою рухомого мобільного зв'язку четвертого покоління (4G) становить 65 % (2020 рік – 37,9 %).

У 2022 – 2024 роках компанією «ЛАЙФСЕЛЛ» планується додатково побудувати 20 нових базових станцій у стандартах GSM/LTE. Відтак орієнтовно буде досягнуто покриття 95 % географічної площі Чернігівщини.

У рамках проєкту «Інтернет-субвенція» у 2021 році прокладено **2440 км** ліній оптичного Інтернету, до мережі Інтернет підключено **333** населених пункти **47** громад області. Кількість населення, що вперше змогли підключитися до оптичного Інтернету, – близько **118,6 тис. осіб**. До оптичної мережі Інтернет підключено **893** соціальні заклади, серед яких: **117** шкіл, **43** заклади дошкільної освіти, **1** коледж, **290** будинків культури, **88** бібліотек, **221** ФАП, **1** лікарня, **1** поліцейська ділянка, **23** пожежні частини, **5** закладів Мінсоцполітики, **45** ЦНАПів та їх віддалених робочих місць.

Х. ЕКОЛОГІЯ ТА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

У 2021 році на території області не зафіксовано надзвичайних ситуацій техногенного та природного походження, що могли суттєво вплинути на навколишнє природне середовище. Також відсутні випадки значних перевищень гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин в атмосферному повітрі і водних об'єктах області.

Налагоджена співпраця з територіальними громадами щодо паспортизації місць видалення відходів (МВВ). Станом на 01.01.2022 в обласному реєстрі МВВ обліковується 551 (+ 5 до 2020 року) об'єкт, з них 496 (+ 5) сміттєзвалищ та 9 полігонів твердих побутових відходів. За даними інвентаризації місць видалення відходів, проведеної у 2020 році, на території області залишається непаспортизованим 121 сміттєзвалище.

З метою нормування та регулювання викидів забруднюючих речовин упродовж 2021 року розглянуто 227 (- 4) звернень та видано 200 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Проведено інвентаризацію місць накопичення заборонених і непридатних до використання у сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР). За даними інвентаризації, в області залишаються неутилізованими 266,3 тонни непридатних до використання ХЗЗР. На сьогоднішній день стан наявних місць зберігання ХЗЗР є переважно незадовільним, що створює загрозу забруднення ґрунтів і підземних водоносних горизонтів та виникнення надзвичайної ситуації. У 2022 році у рамках Програми охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021 – 2027 роки за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на умовах співфінансування 50 % на 50 % планується утилізувати 52,85 тонн ХЗЗР на території 9 територіальних громад (Борзнянської, Носівської, Семенівської, Сновської міських; Ріпкинської, Парафіївської

селищних, Макіївської, Новобілоуської та Сухополов'янської сільських). На ці потреби передбачені кошти в сумі майже **2,28 млн грн** з обласного фонду і така ж сума з місцевих бюджетів територіальних громад.

В області затверджена Програма державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря зони «Чернігівська» на 2021 – 2025 роки. Серед провідних напрямів діяльності у сфері охорони та захисту довкілля Чернігівщини є розвиток природно-заповідної справи. Природно-заповідний фонд (ПЗФ) області налічує 677 об'єктів (24 – загальнодержавного значення) загальною площею майже 262,8 тис. гектарів. Зокрема, у 2021 році створено 3 об'єкти ПЗФ на території Сосницької і Менської (Корюківський район), Сухополов'янської (Прилуцький район) територіальних громад загальною площею 146,2 гектара.

Після року бездіяльності **проведено конкурс на посаду директора РЛП «Ялівщина»**, керівника призначено рішенням сесії обласної ради.

У 2021 році затверджено проєкт землеустрою щодо організації та встановлення меж регіонального ландшафтного парку «Ялівщина» і зареєстровані його межі.

У рамках акції «Зелена країна» активно висаджувались дерева із залученням екоактивістів, учнівської та студентської молоді. На сьогодні **область входить до трійки лідерів серед інших регіонів України за кількістю висаджених дерев** – майже 3,45 млн саджанців.

У рамках Програми охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021 – 2027 роки за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища завершені роботи з реконструкції каналізаційних мереж у м. Сновськ, каналізаційних очисних споруд смт Короп та напірної мережі системи водовідведення с. Прогрес Кіптівської ТГ; виконані роботи з реконструкції блоку ємностей очисних споруд у м. Ічня (І черга); відкоригована проєктно-кошторисна документація та сплачено борг за виконані у попередні роки роботи з реконструкції очисних споруд у смт Куликівка; на умовах співфінансування з місцевого бюджету Чернігівської міської ради та за рахунок коштів інвестора розпочаті роботи з будівництва централізованої каналізації по вул. Фіксея та по вул. Київська від вул. Гонча до вул. Північна в м. Чернігів.

Також здійснено тампонаж 13 недіючих артезіанських свердловин на території Сосницької територіальної громади (Корюківський район).

XI. РИНОК ПРАЦІ

Серед основних пріоритетів діяльності обласної державної адміністрації – забезпечення права громадян на працю, гідну її оплату.

У січні – вересні 2021 року на створені нові робочі місця працевлаштовано 8014 осіб. При цьому у зв'язку зі змінами в організації виробництва та праці звільнено 3343 особи. Реальний приріст – 4671 робоче місце.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за 2021 рік становила 11363 гривні і збільшилась до 2020 року в реальному вимірі

на 10,9 %. У грудні 2021 року середня заробітна плата становила 13537 гривень, що на 24 % більше, ніж у грудні 2020 року.

ХІІ. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Соціальний захист населення та пенсійне забезпечення

Надання соціальних послуг громадянам похилого віку та особам з інвалідністю на місцевому рівні забезпечує 51 установа соціального обслуговування, які у 2021 році надали послуги 41,3 тис. осіб.

Соціальний захист осіб, які не можуть отримати послуги на рівні територіальної громади, здійснюють обласні заклади.

Станом на 01.01.2022 державні соціальні допомоги в області отримують 54,1 тис. осіб. Видатки у 2021 році на виплату державних соціальних допомог склали **1,4 млрд гривень**.

Житлові субсидії призначено **119,8 тис.** домогосподарств, пільги отримували 48,8 тис. осіб. Загальна сума нарахованих та виплачених пільг та житлових субсидій у 2021 році склала **2,03 млрд гривень**.

Система соціального обслуговування та надання соціальних послуг самотнім непрацездатним громадянам області налічує 9 інтернатних установ, в яких перебувають 1783 підопічні, з них – 40 дітей. Протягом 2021 року влаштовано 350 осіб.

В області статус постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС мають 62,2 тис. осіб, серед яких 6,8 тис. дітей, 7,7 тис. учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та 4,2 тис. осіб з інвалідністю.

Особливу увагу приділено організації оздоровлення цієї категорії громадян. Оздоровчі послуги отримали 782 постраждалі особи (на 219 осіб більше, ніж у 2020 році). Відповідною послугою охоплено майже 60 % постраждалих категорії 1 та 87,5 % дітей з інвалідністю, які перебували на черзі.

Упродовж 2021 року призначено 10,2 тис. нових пенсій. Своєчасно здійснювались перерахунки пенсій на виконання вимог законів України та постанов Кабінету Міністрів України.

Середній розмір пенсії по області (станом на 01.01.2022) становив 3648 грн, що на 472,5 грн (на 14,9 %) більше у порівнянні з 01.01.2021. Значне збільшення середнього розміру пенсій відбулося у пенсіонерів силових структур: із 5467 грн зростання до 7753 гривень.

Соціальний захист учасників АТО/ООС, членів їх родин та внутрішньо переміщених осіб

На обліку в органах соціального захисту населення області станом на 01.01.2022 перебувало 532 особи з інвалідністю внаслідок війни із числа учасників АТО/ООС, 13265 учасників бойових дій, 29 учасників війни та 407 членів сімей загиблих учасників АТО/ООС.

В області продовжують реалізовуватись бюджетні програми щодо забезпечення житлом членів сімей загиблих учасників АТО/ООС, осіб з інвалідністю внаслідок війни I-II групи, які брали участь в АТО/ООС, внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та

територіальну цілісність України, а також членів сімей загиблих (померлих) учасників бойових дій на території інших держав, осіб з інвалідністю внаслідок війни I-II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав. У 2021 році **12 млн грн** з державного бюджету були спрямовані на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення 10 таким особам.

Санаторно-курортне лікування отримали 763 особи з інвалідністю (у тому числі 244 дитини) та 240 осіб з числа учасників АТО/ООС, послуги із психологічної реабілітації – 223 особи з числа учасників Революції Гідності, учасників АТО/ООС та членів їх сімей.

З метою підвищення конкурентоспроможності на ринку праці учасників АТО/ООС, удосконалення їх професійних знань, умінь та навичок органами соціального захисту населення здійснюється реалізація бюджетної програми за напрямом соціальної та професійної адаптації. У 2021 році на ці цілі для області виділено **1,1 млн грн**, відповідні послуги отримали 122 особи.

На реалізацію Програми соціальної підтримки учасників АТО/ООС, членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, загиблих (пропавших безвісти) в Афганістані при виконанні інтернаціонального обов'язку, у Чернігівській області на 2019 – 2023 роки минулого року спрямовано 6,1 млн гривень.

Районними органами соціального захисту населення області станом на 01.01.2022 обліковано 7388 внутрішньо переміщених осіб. Сума щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, внутрішньо переміщеним особам склала **30,3 млн гривень**.

Забезпечено тісну співпрацю обласної державної адміністрації з громадськими та волонтерськими організаціями, які опікуються питаннями соціального захисту зазначених категорій осіб, зокрема громадськими організаціями «Єдина родина Чернігівщини», «Родина воїна». При облдержадміністрації діє Координаційна рада ветеранів АТО/ООС.

Соціальний захист дітей та багатодітних родин

Особлива увага приділялася підтримці багатодітних сімей, яких станом на 01.01.2022 в області проживає 6907, в них виховується 23219 дітей.

Право на користування пільгами отримала 741 багатодітна сім'я та 1945 дітей з багатодітних сімей. Станом на 01.01.2022 близько 2,9 тис. багатодітних сімей скористались пільгами з оплати житлово-комунальних послуг, на придбання твердого палива та скрапленого газу готівкою – 841 сім'я, на позачергове встановлення квартирних телефонів та 50 % знижку абонентної плати за користування телефоном – 199 сімей.

Близько 3,7 тис. багатодітних сімей звільнено від оплати за харчування дітей в загальноосвітніх закладах області, у 3,6 тис. сімей діти безкоштовно відвідують різноманітні гуртки та секції.

За рахунок обласного бюджету у 2021 році 57 багатодітним родинам придбано предмети побуту для покращення умов проживання сімей та

електронні планшети для забезпечення онлайн-навчання дітей в умовах карантинних обмежень на суму 277,3 тис. гривень.

За материнську самовідданість, народження і зразкове виховання дітей, забезпечення умов для всебічного їх розвитку у 2021 році 49 жінкам області присвоєно почесне звання України «Мати-героїня».

У центрі уваги перебувало питання забезпечення житлом осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Грошова компенсація на придбання житла у 2021 році була виплачена 80 дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, та особам з їх числа на суму **30,4 млн гривень**.

Упродовж 2021 року Чернігівська область першою серед регіонів України сформувала мережу служб у справах дітей у складі виконавчих органів всіх 57 територіальних громад, де фактично працювало 106 осіб.

Посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування у виконанні повноважень у сфері захисту прав дітей дозволило активізувати роботу з профілактики дитячої бездоглядності, безпритульності та інших ситуацій соціального ризику. За результатами проведених заходів 103 дитини вилучено з негативного середовища. На облік взято 399 дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Проводилась системна робота щодо забезпечення права кожної дитини на виховання у сім'ї. До сімейних форм виховання влаштовано 367 дітей (45 – усиновлено, 224 – взято під опіку, піклування, 80 – у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу), що на 15,8 % більше числа дітей, які залишились без батьків, – 317.

Всього в області у родинах виховується 93 % дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування (1334 – під опікою, піклуванням, 532 – у прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу).

За підсумками 2021 року відзначаються позитивні тенденції у порівнянні з 2020 роком. Зокрема число дітей, усиновлених громадянами України, збільшилося на 32,1 % (з 28 до 37), кількість дітей, влаштованих під опіку, піклування зросла із 208 до 224.

ХІІІ. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

Мережа спортивних споруд області становить 27 стадіонів, 405 спортзалів, 4 криті 25-метрові плавальні басейни, 1290 спортивних майданчиків, 689 футбольних полів, 5 лижних, 4 веслувальні та 2 кінно-спортивні бази, 55 стрілецьких тирів та 81 тренажерний зал. Загалом в області налічується 2798 спортивних споруд.

Протягом 2021 року спортсменами області на офіційних міжнародних та Всеукраїнських змаганнях завойовано 1003 медалі, з них 400 золотих.

Найкращий результат – бронзова медаль Олени Костевич з кульової стрільби на ХХХІІ літніх Олімпійських іграх у м. Токіо, Японія.

Троє представників області (Артем Прима, Артем Тищенко та Ірина Петренко) увійшли до складу Національної збірної України для участі в зимових 2022 року Олімпійських іграх в м. Пекін (Китай).

До систематичних занять спортом в області залучено 27,1 тис. осіб, у тому числі 13,2 тис. осіб займаються в ДЮСШ, 236 – в школах вищої спортивної майстерності. Всього заняттями спортом, фізкультурно-оздоровчою та реабілітаційною роботою охоплено 65 тис. осіб, з них – 322 з обмеженими можливостями.

У 2021 році у рамках Програми Президента України «Велике будівництво» завершено будівництво плавального басейну в м. Чернігів, капітально відремонтовано і реконструйовано три капітальні об'єкти (стадіон «Колос» у м. Борзна, стадіон Носівської ДЮСШ міської ради в м. Носівка, плавальний басейн ЗОШ № 11 у м. Чернігів).

Збудовано 9 сучасних спортивних майданчиків, у тому числі два скейт-парки в містах Чернігів та Ніжин.

Виготовлено проектну документацію на будівництво в м. Чернігів «Палацу спорту», в м. Ніжин плавального басейну за типовим проектом Н2О «Classik», на капітальний ремонт стадіонів у містах Бобровиця, Мена, Сновськ, селищах Короп, Куликівка, Михайло-Коцюбинське, спортивного комплексу в селі Вертіївка.

У населених пунктах області облаштовано та відкрито 18 активних парків за програмою реалізації Указу Президента України «Активні парки – локації здорової України», в яких обладнано всі необхідні елементи спортивної інфраструктури.

XIV. ОСВІТА

Завдання в освітній галузі, у першу чергу, спрямовані на забезпечення якості освіти, її доступності та конкурентоспроможності випускника, модернізацію всіх освітніх ланок, збільшення охоплення дітей дошкільною освітою, підвищення статусу вчителя.

Вживаються заходи для покращення надання освітніх послуг дітям дошкільного віку. Зокрема, у рамках Програми Президента України «Велике будівництво» минулого року відкрито сучасний заклад дошкільної освіти «Лелека» Кіптівської сільської ради (на 25 місць).

Завдяки реалізації Програми економічного і соціального розвитку відкрито дошкільний підрозділ на 36 місць на базі Ніжинської гімназії (с. Ніжинське Талалаївської сільської ради) та дошкільний підрозділ «Равлик» на базі Володьководівницького закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Носівської міської ради (35 місць).

З метою забезпечення доступності якісної освіти оптимізовано **77 закладів загальної середньої освіти**: ліквідовано 34 заклади та 5 філій, реорганізовано 38 шкіл. Як наслідок, на 8,7 % зменшено кількість малокомплектних шкіл.

Перспективним напрямом подальшої роботи залишається розгалуження мережі опорних шкіл (2020 рік – 45; 2021 рік – 48).

Значно покращено матеріально-технічну базу освітніх закладів:

- на реконструкцію приміщень закладів освіти, капітальні ремонти харчоблоків, створення безпечного освітнього середовища використано

26,5 млн грн субвенції за програмою «Спроможна школа для кращих результатів»;

- на реалізацію програми «Нова українська школа» використано 30,5 млн грн (придбано сучасні меблі, комп'ютерне обладнання, обладнання для початкових класів за рахунок субвенції в сумі 27,4 млн грн, а також проведені заходи з підвищення кваліфікації кадрів та проведення супервізії);

- закуплено 12 шкільних автобусів на умовах співфінансування з місцевими бюджетами (19,6 млн грн), 7 шкільних автобусів за кошти місцевих бюджетів (13,7 млн грн);

- придбано 5 STEM-лабораторій, 21 предметний кабінет (18,5 млн грн);

- отримано 1496 сучасних ноутбуків із встановленим програмним забезпеченням (у співфінансуванні з місцевими бюджетами витрачено 27,8 млн гривень).

В області простежується позитивна динаміка організації інклюзивного навчання. У 182 закладах загальної середньої освіти інтегровано в освітній простір 715 дітей з особливими освітніми потребами (2020 рік – 161 заклад, 535 учнів).

З метою підтримки обдарованої учнівської молоді Чернігівський обласний педагогічний лицей для обдарованої сільської молоді успішно пройшов інституційний аудит та отримав статус «наукового».

Збережено мережу **закладів позашкільної освіти** за основними напрямками. У гуртках, секціях закладів загальної середньої та позашкільної освіти свої навички та вміння розвивають 66,4 % здобувачів освіти (2020 рік – 65,6 %).

У **професійній (професійно-технічній)** освіті вжито конкретних заходів щодо продовження запровадження дуальної форми навчання. До освітнього процесу залучено 12 підприємств – потенційних роботодавців, завдяки чому у 2021 році з 137 до 223 (на 61 %) зросла чисельність здобувачів, які навчались на умовах дуальності.

Для забезпечення регіонального ринку праці якісними робітничими кадрами за підтримки держави (майже 6 млн грн) відкрито Навчально-практичний центр електромонтажних технологій та відновлювальної енергетики на базі Чернігівського професійного лицю залізничного транспорту та Навчально-практичний центр сучасних швейних технологій та дизайну «Імперія моди» на базі Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування. Готуються до відкриття центр сучасних транспортно-будівельних технологій на базі Ніжинського професійного аграрного лицю та центр з підготовки мулярів на базі Чернігівського професійного будівельного лицю.

Сновським вищим професійним училищем лісового господарства завдяки коштам Євросоюзу (6 млн грн) та обласного бюджету (1,7 млн грн) реалізувався проєкт регіонального розвитку «Навчально-практичний центр інноваційних технологій в лісгосподарській галузі – нова якість фахівців лісового господарства», розрахований на 2021 – 2022 роки. Цей заклад також став переможцем конкурсного відбору на участь у проєкті «Створення

Центрів професійної досконалості» (реалізовуватиметься за підтримки Європейського Інвестиційного Банку).

У вищій освіті вжито конкретні кроки щодо провадження інноваційної освітньої діяльності, проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, розвитку євроінтеграційних процесів. Зокрема, активізовано міжнародне співробітництво (участь у міжнародних програмах і проєктах, у тому числі у програмі НАТО «Наука заради миру і безпеки»; «Вища освіта України»; «Програма Балтійських університетів»; «Англійська мова для університетів»; Міжнародна літня школа «Виклики для сучасної демократії»; у проєктах соціальної дії «Норвегія – Україна» (перепідготовка і соціальна адаптація військовослужбовців та членів їх сімей в Україні); «Публічний університет під відкритим небом «Public open air university»; «Почуй мене»; «Art versus Covid-19» (Боротьба з Covid-19).

Розширено партнерство закладів у діяльності громадських організацій-кластерів як інструменту підвищення конкурентоспроможності національної економіки (на базі Національного університету «Чернігівська політехніка» в липні 2021 року створено громадську організацію «Індустріальний кластер Чернігівської області») тощо.

XV. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

У 2021 році одним із головних завдань було розширення мережі закладів охорони здоров'я, яка б витримала пандемічне навантаження, забезпечила надання якісної та своєчасної медичної допомоги та проведення вакцинальної кампанії проти COVID-19.

Для госпіталізації хворих з COVID-19 у 19 медичних закладах області виділено 2155 ліжок, з них забезпечено подачею кисню 1963 ліжок (91 %), в тому числі 1067 ліжок – централізованою подачею та 896 ліжок – за рахунок кисневих концентраторів.

Проведено значну роботу зі зміцнення матеріально-технічної бази, проведені реконструктивні та ремонтно-відновлювальні роботи, придбано потужне медичне обладнання, забезпечено киснепостачання, необхідне для лікування цієї категорії хворих. Загалом на покращання матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області у 2021 році спрямовано **596,16 млн гривень**.

Вакцинація населення проти COVID-19 в області здійснювалася у 25 центрах масової вакцинації, на 118 пунктах щеплення закладів охорони здоров'я, 26 мобільними бригадами.

Завдяки проведенню широкої роз'яснювальної роботи станом на 01.01.2022 в області було провакциновано 47,4 % від загальної кількості дорослого населення, з них повну вакцинацію отримали 44,5 %, що у розрахунку на 100 тис. населення забезпечило 8 місце у рейтингу серед областей України.

У 2021 році в рамках Програми Президента України «Велике будівництво» в медичних закладах області завершено модернізацію приймально-діагностичних відділень 6 опорних лікарень інтенсивного

лікування та проведено реконструкцію частини будівлі хірургічного корпусу КНП «Чернігівська обласна лікарня».

Опорні лікарні інтенсивного лікування отримали сучасне високотехнологічне обладнання: 7 комп'ютерних томографів, 8 рентгенодіагностичних систем, 10 апаратів для проведення ультразвукових досліджень.

Значна увага приділялася наданню екстреної медичної допомоги населенню області. У 2021 році для обласного центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф закуплено **42** автомобілі швидкої медичної допомоги.

XVI. КУЛЬТУРА ТА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

В області зосереджений значний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал, що робить територію регіону привабливою для розвитку різних видів туризму.

У 2021 році область відвідало майже **1,5** млн туристів, що на 17 % більше, ніж у 2020 році. Сума надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів області склала **2,3** млн грн (зросла на **55 %**). Надходження до місцевих бюджетів від суб'єктів господарської діяльності, які займаються туристичною діяльністю, склали **18,9** млн грн – на **25 %** більше, ніж у 2020 році.

З метою покращення туристичного іміджу регіону в рамках реалізації проєкту регіонального розвитку «Чернігівське князівство від тисячолітньої історії до сучасної туристичної промоції» створено нову експозицію, присвячену 1000-літтю Чернігівського князівства у Новгород-Сіверському музеї «Слово о полку Ігоревім», оновлено туристичний портал та виготовлено 8 туристично-інформаційних сенсорних кіосків. Для популяризації туристичного потенціалу Чернігівщини розроблено та розповсюджено проморолики про найпопулярніші туристичні локації регіону, проведено промотури для туроператорів та гідів-екскурсоводів, виготовлено ексклюзивну сувенірну продукцію. У 2021 році із державного бюджету на реалізацію проєкту залучено **3,3** млн грн, з обласного – **223,2** тис. гривень.

У 2021 році на виконання обласної цільової програми розвитку туризму в Чернігівській області на 2021 – 2027 роки використано **351,1** тис. гривень.

У 2021 році розпочато реставраційні роботи в Національному історико-культурному заповіднику «Качанівка». Першими почались протиаварійні роботи Альтанки Глінки. Будівельні роботи проведено на 59,5 %, освоєно кошти у сумі 2,9 млн гривень. Розроблена документація на реставрацію Палацу з двома флігелями та Водогінної вежі.

З метою створення сприятливих умов для розвитку творчого, інтелектуального та духовного потенціалу підрастаючого покоління, якісного здобуття мистецької освіти та забезпечення закладів культури кваліфікованими кадрами області реалізується обласна цільова довгострокова Програма «Мистецька освіта Чернігівщини» на 2011 – 2025 роки», на

виконання якої у 2021 році використано 24,69 млн гривень. Відкрито класи вокалу в Любецькій мистецькій школі, філії Ладанської дитячої музичної школи (села Івківці та Голубівка) та у Вертіївській школі мистецтв (с. Кукшин).

У рамках Обласної цільової програми національно-патріотичного виховання на 2021 – 2025 роки з обласного бюджету фінансово підтримано реалізацію 5 проектів інститутів громадянського суспільства (на суму 168,4 тис. грн).

Широку роботу з національно-патріотичного виховання проводив Чернігівський обласний молодіжний центр, зокрема діяв онлайн-форум з розвитку нових підходів національно-патріотичного виховання «ПатріотОН».

Продовжила свою діяльність Координаційна рада з питань національно-патріотичного виховання.

У 2021/22 навчальному році у закладах загальної середньої та позашкільної освіти організовано роботу 392 гуртків, об'єднань патріотичного спрямування, у тому числі «Джура», в яких займається майже 6 тис. вихованців.